کوردستانی نوێ
ساڵی چواردەهەم–ژمارە (3645) پێنجشەممە 2005/4/14
No: 3645 Thursday 14/4/2005

عەبدوڵڵای موهتەدی:

کورد دەبێت خۆی لەدەسەڵات بەشداربێت و ماف بدات بەهەموو لایەك نەك چاوەڕێی ئەوەبكات ماف وەربگرێت

لەمیانەی ڤیستیڤاڵی یادی لەسێدارەدانی پێشەوا قازی محەممەدی نەمردا كەرۆژی 2005/3/31 لە سلێمانی بەرێوەچوو، چاومان بە بەڕێز عەبدوڵڵای موهتەدی سكرتێری كۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتكێشانی كوردستان كەوت و سەبارەت بە بارودۆخی سیاسی ئەمرۆی عیراق و دەستكەوتەكانی كورد لەعیراقدا چەند پرسیارێكمان لێكرد.

چاوپێكەوتن: عەدالەت عەبدوڵلا

*یەكێك لەو پرسیارانەی كە بەلای خەڵكی كوردستانەوە زۆر گرنگە، ئەوەیە ئایا داڕشتنی دەستووری عیراق چۆن دەبێت، تۆ وەك سیاسەتمەدارێك پێت وایە ئەو دەستوورە دەبێت چ دەستوورێك بێت لەئاستی ئەو داواكاری و خواستانەدا بێت؟

-بێگومان دەبێت دەستوورێك بێت كە بنەما سەرەكیەكانی دیموكراسی بەرۆشنی و شەفافی تێدا دیاربێت و چەسپاوبێت، بۆنموونە پێویستە ئازادی سیاسی بێ ئەملاوئەولا بێت، كە بەداخەوە لەرۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا نییە، هەروەها ماف و ئازادیە گشتییەكان، دەبێت دەستوور رەنگدانەوەی ئەو واقیعە بێت كە عیراق دوو نەتەوەی سەرەكی (كوردو عەرەب)ی تێدایە، هەروەها ئەو فرەچەشنی و فرە نەتەوەییەی تێدا رەنگبداتەوەو مافی هەموو لایەنەكان پارێزراوبێت، هەروەكو زۆربەی لایەنە سیاسیەكان كەم تا زۆر ئێستا كۆكن لەسەر فیدرالی، من پێم وایە فیدرالی سیستمێكی گونجاوە بۆ عیراق بەگشتی و بۆ كوردستان بەتایبەتی. بۆیە پێویستە بەبێ ئەملاوئەولا فیدرالی بچەسپێنرێت.

پێویستە مافی ئافرەتی تێدا چەسپاوبێت، ئەمە بابەتێكی گرنگە كەزۆرێك لەولاتانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست و جیهانی ئیسلامی بەتایبەتیش وڵاتانی عەرەبی مافی ئافرەتی تیا پێشێل كراوە، دەبێت لەدەستووری داهاتوودا بێمافیی ژن نەمێنێت و یەكسانی ژن و پیاو لەهەموو روویەكەوە لەڕووی كۆمەڵایەتی و سیاسی و ئابوورییەوە سەلماوبێت لەدەستووردا، حكومەتی داهاتووی عیراق نابێت حكومەتێكی ئاینی بێت هی هیچ ئاینێك، دەبێت جیاكردنەوەی دین لەدەوڵەت بەڕوونی ئاشكرابێت، پێموایە كەهەموو كەسێكی دیموكراسیخواز بەتایبەتی فراكسیۆنی كوردی دەبێت رۆڵێكی بەرچاوی هەبێت لەچەسپاندنی ئەوانەدا.

*وەك ئاگاداری ئەو هێزە سیاسیانەی كە لەرێگای هەڵبژاردنەوە گەیشتوونەتە پەرلەمان لەڕووی ئایدۆلۆژیەوە جیاوازیەكی زۆر لەنێوانیاندا هەیە، لەوپەڕی شیعیەوە بۆ ئەوپەڕی عەلمانی، حزبی نەتەوەیی و لیبرالی و حزبی چەپی تێدایە، تۆ پێت وانیە كە ئەمە ببێتە ئاستەنگ لەبەردەم كاری سیاسی و تەوافوق لەداڕشتنی دەستووردا؟

-بێگومان پێكهاتەی عیراق و پێكهاتەی ئەم پەرلەمانە جۆرێكە كەهەموو لایەنەكانی تێدایەو فرەچەشنە، بۆیە هیچ لایەك ناتوانێت بەرنامەی سیاسی و بەرژەوەندی و بیروباوەڕو بۆچوونەكانی خۆی بسەپێنێت بەسەر لایەنەكانی تردا، لەبەرئەوە چار نییە دەبێت تەوافوق هەبێت لەعیراقدا، مەبەستم لەتەوافوق ئەوەیە كە هەم مافە دیموكراتیەكان و هەم مافەكانی گەلی كورد بچەسپێت، رەنگە تۆ نەتوانیت بەهەموو مافەكانی خۆت بگەیت دەبێت بۆ تەوافوق بهێڵیتەوە، من سەركردایەتی كورد ئاوا بەبەرپرسی و ژیری دەزانم كە ئەوپەڕی تواناو هێزو ئەوپەڕی توانای جەماوەری كە لەپشتیەتی بیخاتەكار بۆ چەسپاندنی مافە دیموكراتیەكان و مافە نەتەوەیەكان، بەڵام ئەوەشی بۆ دەسەلێنم كەمەسئول بوون و تەشخیصی ئیمكاناتی ئەو سەردەمە وای لێدەكات كە لەچوارچێوەی ئەو تەوافوقەدا ئیش بكات و رەنگە نەتوانێت بەهەموو شتێك بگات.

*لەم بۆچوونەی دوایتدا وا تێدەگەم كەجیاوازی نێوان كوردستانی بوون و عیراقی بوون پێویستی بەتەوافوق هەبێت، بۆچوونێك هەیە پێت وایە كەعیراقی بوون ناكۆك نیە لەگەڵ كوردستانی بوون بەحوكمی ئەوەی عیراق وڵاتێكی پان و بەرینە كەخاكی كوردستانیش بەهەر قەدەرێكی سیاسی بێت كەوتووەتە ئەم وڵاتەوە، تۆ واهەست ناكەیت كە ناكۆكیەك نییە لەنێوان عیراقی بوون و كوردستانی بوون؟

-كوردستانی عیراق خۆی ئێستا وڵاتێكە، بەڵام سەربەخۆ نییە، مافی خۆی هەیە سەربەخۆ بێت، پێم وایە سەركردایەتی سیاسی كورد دەبێت جۆرێك تەوافوق لەنێوان ویستە كوردستانیەكان و ئارەزووی خەڵك لەگەڵ واقیعی ئێستای عیراقدا بگونجێنێت.

***ببورە مامۆستا ئاراستەكە ئەوەیە لەناو توێژێكی كۆمەڵایەتی خەڵك لەكوردستاندا ئیشكردن بەئاراستەی كوردستانیبوون ناكۆك نیە لەگەڵ ئەوەی كەتۆش عیراقی بیت، واتە كەتۆ ئیشت بۆ كوردستان كردووە لەهەمان كات ئیش بۆ عیراقیش لەم بۆچوونەدا وادەردەكەوێت كە خەڵك لەم وڵاتەی ئێمەدا زیاتر داوای لەسەركردایەتی كورد دەكات كەپێ لەسەر رەهەندی كوردستانی كارو تێكۆشانی خۆی دابگرێت؟**

-تۆ یان دەبێت توانات هەبێت و هەلومەرجەكەت گونجاو بێت ئیعلانی دەوڵەتی سەربەخۆی كورد بكەیت ئەگەر ئەوە ناكەیت دەبێت هەوڵ بدەیت دەورو نەخشت لەڕەوتی رووداوەكانی عیراق هەبێت، واتە سیاسەتی گۆشەگیری و گوێنەدان بەكێشەو گیروگرفتەكانی عیراق و كێشەی دەسەڵات، كێشەی دابەشكردنی دەسەڵات، كێشەی پەیوەندیەكانی دەرەوە، كێشەی سوپای داهاتووی عیراق. من لەو بڕوایەدام كە تۆ ناتوانیت گوێ نەدەیتە ئەوەو دوورەپەرێز بیت، تۆ مەجبوری تێكەڵ بیت لەگەڵ ئەمانەو رۆڵێكی عیراقیانە ببینیت، ئەگەر ئەوە نەكەیت تەنها سەرت بەبێ كڵاو ماوەتەوە وەكو كورد.

كاتك دەوڵەتێكی سەربەخۆت هەبوو دیارە پێویستیت بەوە نامێنێت، بەڵام تا كاتێك ئەوە نەهاتووەتە ناو بەرنامەی كاری سیاسیتەوە تا كاتێك نەتواناو نە هەلومەرجی ناوچەیی رێگای ئەوەیان پێنەداویت، دەبێت بتوانی سیاسەتێكی كوردستانی لێرەو لەبەغداش بگریتەبەرو لەبەغداش و لەكورسی بەغداش دەبێت كەڵك وەربگریت بۆ مەسەلەی كوردستانیبوون، لەهەمان كاتیشدا دەبێت كەڵك وەربگریت بۆ مەسەلەی دیموكراتیزەكردنی عیراق بەهەمان شێوە كەڵك وەربگریت بۆ خزمەتكردنی خەڵكی عیراق و ئاوەدانكردنەوەو گەشەكردنی وەكو وڵاتانی تری جیهان، من سیاسەتی نەجیابوونەوەو نەتێكەڵاوبوو بەسیاسەتێكی شكستخواردوو دەزانم.

*رەنگە ئەم بۆچوونەی خەڵكی كوردستان وەك پەرچەكردارێك بێت بەرامبەر ئەو ئاراستەیەی كە لەناو هێزە عەرەبیەكانی عیراقدا هەیە پێیان وایە عیراقی بوون بەسازش كردن دەبێت لەسەر مافی كوردستانی، تۆ پێت وایە ئەوە ئاراستەیەكی راست بێت كە بەرامبەر بەكورد دەیگرنەبەر؟

-ئەو شێوە بیركردنەوەیەی كەسەركردایەتی عەرەب بەسوننەو شیعەشەوە كەخۆی بەخاوەن و ساحێب دەسەڵات دەزانێت، كەپێی وایە ئەو مافی كورد بدات وەك هاووڵاتی پلە دوو ئەوە شتێكی هەڵەیە، ئەمە پێویستە بسڕێتەوەو بخرێتە كەنارەوە لەفەرهەنگی سیاسی عیراقدا، من بەئەركێكی سەركردایەتی كوردی دەزانم كە ئەمە بەرەنگاربێتەوەو بسڕێتەوە نەك لێرە لەناو رای گشتی چونكە لێرە كەس ئەوەی قبوڵ نیە، بەڵكو لەبەغداوە هەوڵبدات بۆ گۆڕینی ئەم شێوازە لەبیركردنەوەو ئەمە بچەسپێنێت لەناو دەستووری داهاتووی عیراقدا، كەعیراقی داهاتوو عیراقێكی كۆنی درێژكراوەی مێژوو نیەو تەوافوقی لەسەرە وەكو دوولایەنی یەكسان و هاوبەش و شەریك لەدەسەڵات و ئابووریدا و شەریك لەهەموو شتێكی عیراقدا، یان ئەم شەریكایەتیە بەشێوەیەكی یەكسان دەڕوات بەڕێوە یان پێویستە سەركردایەتی كورد بەشێكی كەم و بچووك قبوڵ نەكات، قسەی من ئەوەیە كەكورد دەبێت خۆی لەدەسەڵات بەشداربێت و ماف بدات بەهەموو لایەك نەك چاوەڕێی ئەوەبكات ماف وەربگرێت.

عەبدوڵڵای موهتەدی